

Cartes de Carles Riba IV. Apèndix 1916-1959. *Recollides i anotades per Carles-Jordi Guardiola. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans (Biblioteca Filològica, LIII), 2005, 327 p., 19 €*

Ja fa més de trenta anys que Carles-Jordi Guardiola va encetar la seva dedicació a l'estudi de la correspondència de Carles Riba. El 1976 presentava, a la Universitat Autònoma de Barcelona i sota la direcció de Joaquim Molas, la tesi de llicenciatura sobre l'epistolari entre Riba i Josep Obiols. I, després de donar a llum, el 1987, un petit aplec amb les *Cartes d'Alemanya i Grècia*, l'any 1990 publicava, també sota el seu propi segell editorial, La Magrana, un primer i extens volum de *Cartes de Carles Riba*, que incloïa l'epistolari del període 1910-1938. Dos volums més el seguirien, apareguts el 1991 i el 1993, amb les cartes, seguint respectivament l'ordinació cronològica, dels anys 1939-1952 i 1953-1959.

El tercer d'aquests volums contenia un «Apèndix» dins el qual Guardiola va incloure les cartes ribianes corresponents als anys dels dos primers volums que havien arribat al seu poder un cop ambdós ja havien estat publicats. I escribia, al final del pròleg amb què l'encapçalava: «Amb aquest volum, acabo l'edició de les *Cartes de Carles Riba* a la

qual he dedicat uns quants anys de la meua vida».

Poc s'imaginava que més de tretze anys després tindria ocasió d'escriure encara un altre pròleg per a un nou lliurament de l'epistolari ribià, pròleg que es clou amb aquestes paraules: «Amb aquest volum, sembla que ara sí que puc donar per acabada l'edició de les *Cartes de Carles Riba*». Caldrà veure si, com ell mateix recorda que li esdevingué amb el volum anterior, a l'últim «la realitat tossuda» li demostra el contrari. De fet, quan ja tenia aquest darrer volum foliat i quasi corregit, li van arribar quatre cartes més que, en lloc

d'intercalar-les seguint l'ordenació per dates, va haver d'afegir al final del llibre per no endarrerir-ne la publicació.

Aquest quart volum de l'epistolari ribià, tan profusament anotat com els altres tres, es presenta com un nou, però molt més extens, «Apèndix», que aplega cartes escrites per Riba entre 1916 i 1959, és a dir, al llarg de quasi tota la seva vida; unes cartes que, d'haver-les descobert abans, Guardiola hauria interpolat entre les dels altres volums. Cal tenir-ho

present per entendre que aquest nou lliurament epistolar no pot ser llegit de manera completament autònoma, ans cal posar-lo en relació amb els documents dels altres volums, als quals constantment remetien les notes. Pot semblar un criteri discutible, però procedint així el curador s'estalvia de repetir informacions que ja havien estat donades; i, sobretot, fa explícita la unitat dels quatre volums i, doncs, de l'epistolari ribià, el qual, tal com Guardiola n'ha concebuda la publicació, mostra en l'ordenació cronològica tot el seu sentit i valor. L'objectiu últim que persegueix és presentar el conjunt de les *Cartes* com una mena d'«autobiografia» de Riba, de manera que a través de les lletres escrites per ell mateix puguem anar seguint, a partir d'alguns episodis concrets, la seva progressió com a intel·lectual i com a escriptor, i alhora la seva evolució personal adés com a noucasat, adés com a pare de família, com a amic, com a malalt, etc. De les dificultats d'aquest tipus de publicació en dona prova el fet que no sigui la més habitual entre els editors d'epistolaris, sovint decantats cap a la més fàcil ordenació per corresponents. L'aparició tardana de les cartes publicades en el present quart volum de *Cartes* ribianes en bona part va lligada a les donacions de diversos fons de documentació que lentament, al llarg dels darrers anys, han anat rebent l'Arxiu Nacional de Catalunya i la Biblioteca de Catalunya, entre d'altres institucions. Aquests fons han permès l'accés a la correspondència d'intel·lectuals com Josep Pous i Pagès, Ferran Soldevila, Josep Pla, Joan Estelrich, Joan

Coromines, etc., on s'han conservat epístoles de Riba. Cal tenir present que, amb relació a algun d'aquests corresponents, la recerca epistolar de Guardiola havia estat iniciada gairebé tres dècades enrere. Ell mateix explica en nota, per exemple, el via crucis, encetat el 1977, per aconseguir les cartes dirigides a Coromines, unes cartes que sols li van ser facilitades per la Fundació Pere Coromines (creada al final dels anys noranta) el desembre de 2002, no pas per casualitat un mes abans que aquesta Fundació publiqués, en un volum, l'*Epistolari Joan Coronimes & Carles Riba* (una edició que Guardiola té en compte, per bé que n'esmena alguna data errònia, a més de no deixar de transcriure les cartes ribianes dels originals).

També li va costar una trentena d'anys, bé que per motius ben diferents, aconseguir les cartes de Riba a Josep Junyent, un dels seminaristes que, juntament amb Segimon Serrallonga, Antoni Pous i Ricard Torrents, entre d'altres, integraven el grup de Vic que tingué una relació tan estreta amb Riba. I Guardiola deixa igualment constància dels setze anys que van trigar a arribar al seu poder les deu cartes ribianes a Jaume Bofill i Ferro que publica dins el volum. Tot plegat il·lustra les dificultats que acostumen a acompanyar la localització i la recollida d'epistolaris, tasques que demanen una gran dosi de dedicació i de paciència.

Entre les ben diverses cartes que integren el volum, destaquen les adreçades a Josep Pous i Pagès, Ferran Soldevila i Carles Pi i Sunyer, perquè aporten nova informació sobre l'exili. També sobresurt la correspondència escrita per Riba

mentre presidia l'Institut d'Estudis Catalans i s'enllestia la publicació de la segona edició del *Diccionari General de la Llengua Catalana*. Esparsament, d'altra banda, es troben cartes que permeten d'aclarir dades fins ara incertes sobre l'activitat literària ribiana: per exemple, la sorprenent coautoria de la traducció del poeta llatí Ausoni feta conjuntament amb Mn. Antoni Navarro per a la Fundació Bernat Metge, traducció de la qual ara sabem que Riba inicialment n'havia de ser tan sols el revisor.

Guardiola manté els mateixos criteris d'anotació que en els anteriors volums (criteris que ja vaig comentar dins la ressenya del segon volum de *Cartes* publicada al núm. 48 d'*Els Marges*), i afegeix, com en l'anterior volum, una «Addenda i Corrigenda» que palesa el rigor i la responsabilitat amb què treballa. Tanca el volum un útil índex onomàstic que inclou, també, els títols de les obres de Riba esmentades. Cal registrar-hi l'omissió del *Primer llibre d'Estances* (al·ludit a les pàgines 19-20) i *Del joc i del foc* (a les pàgines 120-121). Tant de bo que, aquests pocs descuits, puguin ser esmenats en la «Corrigenda» d'encara un nou volum de *Cartes de Carles Riba*.

Jordi Malé

Universitat de Lleida

**PREMIS
DE NARRATIVA
DE LA CRÍTICA
I ELS LECTORS**

A peu per Mallorca,
Josep M. Espinàs

LLETRA D'OR

Les amnèsies de Déu,
Joan-Daniel Bezsonoff

PREMI SALAMBÓ

PREMI CREXELLS

Mistana, Núria Perpinyà

PREMI DE LA

CRÍTICA CATALANA

Pandora al Congo,
Albert Sánchez Piñol

PREMI CRÍTICA

SERRA D'OR

DE NOVEL·LA

Sis homes,

Josep M. Fonalleras

PREMI CRÍTICA

SERRA D'OR

DE NARRACIÓ

FELICITATS!

Generalitat de Catalunya
Institutió de les Lletres Catalanes